NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **IX.** V sredo 5. svečana (poznozimna) 1851. *List* **6.**

Še nektere besede
v priporočilo réje lesá na praznih in pustih zemljiših, in kje se seména dobé.

V lanjskih Novícah sim tudi jez zastran obdelovanja pustiga Krasa besedo povzel, misleč, de v tako imenitnih domačih zadevah je vsaciga rodoljuba dolžnost, pripomoči po svoji moči kar koli more in vé. Kar sim tam govoril, ko sim mnogoverstno drevje v sasajenje priporočal, veljá tudi sploh za prazne in puste zemljiša, kterih vidimo dovelj, kamor koli se ozrémo. In v tem oziru bom še enkrat besedo povzel, ker žalostni stan naših gojzdov, obilnost gole in prazno ležeče zemlje, ki bi bila za gojzd pripravna, zraven tega pa zmirej veči potreba in dragína lesá za kurjavo in rokodelstva — nas opominja, de naj zastarani nemarnosti slovó damo in se resno poprimemo umne lesoréje.

Ali — dokler bo vsa naša delavnost le v besedah obstala, dokler bomo le govorili, pa nič začeli, dokler bomo le slabi stan naših gojzdov obmilovali, roke pa križoma deržali, bojo gojzdi vedno bolj pod zlo šli, in lesá bo vedno manj.

Od dveh straní pa se mora delo resno začeti. Od zgorej in od spodej namreč.

Od zgorej je silna silna potreba, de da ministerstvo že toliko časa željno pričakovane gojzdne postave na dan, sedanjim potrebam primerne, in pa postavo, ki bo poravnala služne pravíce (servitute). Dokler téh postav ni, se ne bo gojzdam nikakor dostojno pripomoglo, — pa tudi še ne bo dovelj, de se bojo postave dale, temuč na tanjko se bojo mogle tudi spolnovati in po njih ravnati.

Od spodej pa je žive volje za zarejo zanemarjenih gojzdov in zasajenje noviga lesá potreba. Delo se mora resno začeti in od léta do léta napredovati.

(Dalje sledi.)

Vodník pri živinoreji
našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Včasih se telica, kadar je léto stara, že pojati začnè. Pojajo se domače krave vsaki letinski čas. Pojatve čas terpí 24 do 48 ur, in o 2 ali 3 tednih vnovič nastopi, ako ni krava breja postala.

Ker je pa telíca, eno léto stara, še premlada in preslaba za močne teleta, naj si umen kmetovavec, ki si hoče lepih in močnih goved prirediti, dobro zapomni tiste skušnje, ktere učé, de naj se telíce majhne rodbine še le po pleménu pusté, kadar so poldrugo léto, srednje rodbíne kadar so dve léti, velike pa, kadar so blizo poltretjiga léta stare.

Tista misel, de, če se pervimu pojanju ne zadostí, krava potem jalova postane, je o ti mladosti jalova misel; velikoveč je gotovo, de pušanje premladih telíc po pleménu, je veliko krivo naših slabih govéd. Umnim živinorednikam mende ni treba, tega na dalje dokazovati. Otročja starost ni za plême.*)

Ko je 9 mescov breja krava se obravila, se pojatev zopet o 3 ali 4 tednih prikaže, ako se je teliček zgodej odstavil in krava dobro pitala. Ali — prédin nista 2 mesca pretekla, naj se krava nikar vnovič po pleménu ne pustí. Krava storí praviloma le 1 tèle.

Do 12. léta naj se pušajo krave praviloma po pleménu; prestare pokvarijo rod, kakor premlade. Natora se ne da siliti; in če se sili, rodí mêdle prisiljence.

Ker od eniga teletenja do druziga večidel 11 mescov preteče, bi se znalo na eno kravo do 12. leta 11 telet rajtati; ker se pa vselej ne obreji, se zamore — po mnogih skušnjah — sploh na eno kravo le 9 telét šteti.

Ali pride več telíc ali junčkov na svét? Skušnje učé, de je stevilo obojiga spola zlo edíno, ako ravno se na eniga bika za celo léto 80 do 100 krav rajtati zamorc.

Po velikosti rodbíne se zamorejo teleta v majhne, 40 do 60 funtov teške, — v srednje, 60 do 80 funtov teške, — in v velike, 80 do 100 funtov teške, razdeliti. Nar veči teleta storé krave Švickisga in Friškiga rodú.

Krave začnò večidel še le po 3. teletu obilo molzo dajati, in skušnje učé, de tudi perve 3 teleta so manjši od poznejih. Za to umni živinorejci pervih 3 telet za rejo ne obderžé.

Po Šulčikovih skušnjah prinesó krave, ki so kot telice le 2 do 4 tedne sèsale, slabe le 35 do 48 funtov teške teleta na svet, — teleta od krav, ki so poldrugi ali 2 mesca sèsale, so vagale pa 60 do 80 funtov. Velik razloček! ki nam očitno kaže, kako natora umno ravnanje obilno poplačuje.

Ali našim navadnim gospodarjem se ne da nič kaj dopovedati. Oni ravnajo, kakor se jim zdí brez premislika, brez prevdarka, češ: „kar bo, bo! de le danes en krajcar vlovim“ — za povzdigo svoje živinoreje in za prihodnji stanovitni veči dobiček jim ni

*) Divje goveda se plemené o jeseni (mesca kimovca in kozoperska), ko so 15 do 18 mescov stare; tèle sèsa 2 do 3 mesca pri materi na paši.

*) Tisti živinorejci, ki že telice z 1 létam po pleménu ženó, se bojo morebiti s tem izgovarjali, de rekó: de tudi divje goveda že o 15 mescu po pleménu gredó. Ali té poprašamo: ali tudi scer naša domača živina tako živí, kakor divja? ali se tudi divje krave v eno mero molzejo in se jim moč jemlje, kakor domačim? ali so tudi naše krave tako močne, čverste in zdrave, kakor divje? ali niso veliko bolj omehkužene po hlevih, molži i. t. d. od divjih? Slab gospodár, ki tega ne prevdari!

nič mar. V tem leží eno poglavnih vzrokov naše večidel slabe živine.

(Dalje sledi.)

Kaj so notárji?

Notarji so možjé pravoznanstva, kteri so od ministerstva izvoljeni, de v mnogoverstnih zadevah, ki ne spadajo v pravdne rečí, ljudem veljavne pisma napravljajo, namreč ženitne, izročivne (čezdajavne), posojilne, pogodbe (kontrakte), oporoke (testamente) i. t. d.

Poprej so ljudjé po dohtarjih, ki so bili za to pooblasteni, ali po vradnikih take pisma izdelovati dajali. Nekteri so pa tudi zakotnim pisarjem izdelovanje takih pisem izročevali.

Po novih postavah pa spadajo te pisma v opravilstvo notarjev, ki so na deželi za to postavljeni. Vsakimu notarju je posebna okrajna (kanton) določena, de izdeljuje ljudém tiste okrajne potrebne pisma. Notár mora zató vikši vradíi poroštvo (kaucijo) vložiti, na deželi 1000 gold.

To poroštvo je zató, de se notár povsod po postavi vêde, in ako bi se kje zoper njo pregrešil, de se po tem iz tega denarja kaznuje.

De pa notarji od ljudí, kterim pisma izdelujejo, presilniga plačíla ne torjajo, je natanjčna tarifa tega odrajtvila postavljena, po kteri se imajo notarji ravnati.

Iz vsiga tega se vidi, de so notarji za ljudstvo dobra naprava, ker bo prihodnjič vsakdo, ki deljavniga pisma potrebuje, vedel, kam iti. Kotni pisači (Winkelschreiber), ki so neumne ljudí večkrat sleparili in jih včasih clo v drage pravde zapledli, bojo šli po ti novi vpeljavi notarjev rakam žvižgat.

Drugikrat bomo naznanili natanjko tiste pisma, kterih izdelovanje spada v opravilstvo notarjev.

Národske staríce.

Peti list.

Ljubi moj Jože!

Kar sim zadnjič obljubil, danas spolnem, ko Ti pišem, kako je slovensko národnost obrajtati. Svojo národnost mora vsak pošten človek čislati in obrajtati. Vse šege in navade, naj bodo slovenske ali kakošne druge narodnosti, pa niso hvale vredne; nektere so napačne, ali še celo pregrešne; kakor sim že rekel, so tudi nektere narodne pregrehe. Najdejo se, postavim, narodne šege, vraže i. t. d., ktere mora narod popušati, če hoče v omiki napredovati. Kaj je pa per narodnosti pregrešniga, to nam keršanstvo in pamet poveste. Ko bi pa kdo nam Slovencam vso narodnost, torej tudi slovenski jezik ojstro prepovedal, bi se nam v domači deželi tako ptuje in dolgočasno zdelo, kakor bi bili med Hotentoti v drugim delu svetá; in še bolj bi nam bilo dolg čas. Med kakimi afrikanskimi divjaki bi nam vender še ta tolažba ostala, da se zamoremo spet v svoj kraj verniti, kjer bo vse po domače; per zaterti narodnosti bi pa še tega upa ne bilo. Brez narodnosti bi bili, tako rêči, mertvi, in kakor vkleti. Slovenski svét bi nam ne bil za drugo, kot za žalosten spominj, kako je nekdaj tod vse domače bilo. Brez narodnosti bi nam druziga ne kazalo kot zdihovati in po zgubljeni domovíni jokati.

Jože! Ti se z marsikterim snideš, ki misli kako službo nastopiti, kjer bo s zgol Slovenci opraviti imel. Poduči ga kaj, kako je po narodnosti s Slovenci ravnati, da bodo Slovenci njega veseli, in on Slovencov. Naše narodnosti naj se učé, če hočejo per nas kaj opraviti. Kdor nas hoče kaj pregovoriti, naj se z nami po domače, ali v narodnim duhu pomeni, in večidel bo svoj namen dosegel. Če nam iz kacih pisem ali bukev kaj le napol umevno razlaga, se nas nič kaj ne prime. To je med drugim tudi vzrok, zakaj ljudje sèm ter tjè zapeljivcam več verjamejo, kot pa takim, ki jim resnico pravijo. Zapeljivci znajo prav po domače govoriti, zraven vedó vse nagnjenja in slabosti ljudstva. Kak pisár, zdravnik ali kak drug tak jim resnico ob kratkim pové, pa ne zna po domače na serce govoriti, zraven tega je neznan z nagnjenji ljudstva, tudi ne vé njih predsodkov in vraž, on zato ne vé svariti ali zavračati; ravno tako ne vé navad ljudi, de bi se zamogel tudi tistih v prid poslužiti. Po tem takim Slovenec včasi take gospode vse ptuje ali po gosposko mehkužne najde, toraj jim nič ne zaupa, in nazadnje pravi: „Kaj tak gospod vé, kako se per nas godi, in kako nam gré!“ — Kako debelo bo nepoptujčen Slovenec gledal, ako mu pri jédi „dober apetit“ vošiš, namest „Bog žegnaj“, — če ga srečaš, mu namest „Hvaljen bodi Jezus Kristus“ rečeš „Košamadinar“, — če kihne, mu „h zdravju“ odgovoriš, namest „Bog pomagaj“ i. t. d.

Ljubi moj Jože! od narodnosti kake take nauke, kot jih jez tu spominjam, dajaj gospodičičam, ko se sèm ter tjè ž njimi sostaneš. S tem jim boš ključ do slovenskih serc v roke dal, da bodo h svoji in h naroda zadovoljnosti službe med Slovenci opravljali. Na narodnosti je veliko, in veliko več ležeče, kakor si pa marsikter misli. Ljudi sploh poznati, je važen predmet, kteriga se jih veliko do časa naučí; ljudi po slovenski narodnosti posebej poznati, se pa marsikdo še le potlej učí, ko je že prepozno. Danas naj bo zadosti. Prihodnjič bom, kako je slovensko národnost obrajtati, dalje govoril. Pogovarjam se s Tabo kot prijatel s prijatlam; zató mi nič za zlo ne vzemi. Bog te obvari!

Tvoj stari prijatel
Benkov Tone.

Nekaj od ljudskih šol na Krajnskem.

(Iz »Slovenske Bčele«.)

Da dobro osnovane ljudske šole mnogo mnogo pripomorejo k ljudskej omiki in torej k njih časnemu in večnemu blagru, je že zdavno spoznana resnica. Od te resnice prepričani zakonodaji so tudi postavo dali, da mora slehern otrok od šestiga do dvanajstega léta v šolo hoditi, ter so prelomivcu te postave razne kazni zažugali. Lahko pak se spolnujejo take naredbe, kjer je šol dovolj. Kjer jih pa manjka, so zastonj vse postave, zastonj vse kazni. In ravno tako pomanjkanje — ljudskih — šol je pri nas na Krajnskem. V celej kronovini jih je komej devetdeset, med tem, ko jih je na Koroškem v nekdanjem Celjovškem okrožju, če sim prav slišal 120, in v Beljaškem 130. In če število prebivavcev na Krajnskem primerimo z drugimi, najdemo, de je krajnska dežela zastran ljudskih šol naj ubožniša zmed vsih naše carevine. Vpraša se: Od kod pa toliko uboštvo, in kaj nas je zaviralo, da smo toliko drugim deželam zaostali? Nujmo in ob kratkim preglejmo!

Perva, in kakor se meni zdi, naj imenitniša opovira je bila dosedajna vladija s svojo jedino zveličavno nemščino. Domač jezik je bil brez veljave, in zavernjen v nizke koče prostih seljakov, in desiravno je bil od léta 1826 slovenski jezik v ljudskih šolah zapovedan, je vendar ta zapoved tako malo koristila, da se je od tistega léta število šol od 108 do 90 pomanjšalo. Kar je pravo naravno. Gospodaril je namreč samo nemški jezik, torej je vse slovensko književstvo, razun nekterih molitvinih bukvic, zaterto ostalo. Kmetu se je od vradov le nemško pisarilo. Potreboval je torej bob-

nača. In če je že hotel svojega sina v šolo dati, ga je dal v bližnjo teržno ali mestno nemško šolo. Če pa tega storiti ni mogel, ga je rajše s živino na pašo gonil, rekoč: „Čemu ga bom v šolo — ljudsko — pošiljal, krajnščino že tako zna.“

Ko bi bila pa slovenščina povsod svojo pravico vživala, bi bil prosti kmet spoznal potrebo znanja domačega jezika, bi se bil poganjal za domače ljudske šole in ne po ptujem hrepenel, med tem ko je domá v lastnem sercu hiral. Hinc illae lacrimae!

Druga jednako imenitna opovira je bilo dozdanje odvetništvo (Patronatswesen). Pri stavljanju in vstanovljenju šol je imel odvetnik (patron) $^1/_3$, fara ali županija $^1/_3$, in zemljišna gosposka $^1/_3$, plačati. Da je pri takem stanu odvetniku naj nerajši denar spod palca šel, se vé. Vse ugovore je dobil, vse zgovore poiskal, se šolam ubraniti, posebno še, ko je tudi župljane nepovoljno: Plačaj! zadelo. Tako je naj rajši beseda tistih obveljala, ki so rekli: „Čemu šola, matika pa rovnica je za terpina.“ Vé se dogodba, kjer je morala fara, ki je na vsako vižo šolo imeti hotla, pismeno se vsake odvetnikove pomoći odreči.

Tretja opovira je bila dozdanja res slaba plača učiteljev. Kdor je kolikanj vedel in znal, kdor je količkaj zamogel, si je k drugemu stanu pomagal. Torej se je zgodilo, da so k temu stanu, ki mu je na léto samih 130 ali še menj gold. ponujal, le učenci, doveršivši tretji ali četerti klas, ali pa nesrečneži iz pervih latinskih šol pribežali. Jedno ali celò pol léta se je pripravljal, se za silo nekaj orgljati naučil, pa je bil dober. Od tacih, ko bi bili še tako pridni in vneti za svoj stan, se dosti pričakovali ne more, tim menj pa še, ko jo le redko kdo svoj stan nastopivši, kako knjigo njega zadevajočo v roke vzel, in si tako prizadeval važnost in imenitnost učiteljskega stanu pa tudi dolžnosti spoznati. Tako sta učenček in učitelj v šolo hodila, ker že drugač biti ni moglo.

Od tod žalostno stanje in čutljiva pomanjkljivost ljudskih učilnic po Krajnskem!

Opovire razgledovaje in premišljevaje se še ozrimo: Ali bo to še tako ostalo, ali pa se bo premenilo? Upanje nam ostane, da bo enkrat tudi ljudskim šolam zarja boljši prihodnosti napočila. Ker smo pa šolske opovire zgorej popisali, jih še preglejmo, ali bodo še vedno take ostale, ali pa če se bodo premenile?

Rekli smo, da perva opovira je bila dozdanja gospodovavna nemščina. Zdaj pa je nam popolnama jednakopravnost zagotovljena, in ako ravno se včasi tamne meglice na slovenskem obnebju prikažejo, vendar, če je vse res, kar se piše, nikar ne obupajmo, temuč zaupajmo in zvesto se deržimo cesarjeve bešede in padla bo — pasti mora popolnama ta opovira. Z njo bojo pa padli tudi vsi krivi zaumeni prostih seljanov.

Druga opovira je že sama na sebi nehala. Tukaj je le na tem ležeče, da se umni za dobro vneti možje v županijah zvolijo. Ti bodo spoznavši dolžnost svojega poklica si prizadevali, rane, ktere je nam preteklost udarla, zaceliti.

Zastran tretje opovire se je že mnogo govorilo in pisalo, storilo pa še nič, kar bi plačo in s tem učiteljski stan poboljšalo. Dokler se pa to ne stori, se tudi k učiteljstvu umni in prebrisani možje podali ne bodo. Vémo in spoznamo, da se z enim mahlejem vse storiti ne zamore, ravno zato pa tudi mirno in poterpežljivo pričakujemo. Vlada, ktera tako mastno svoje vradnike plačuje, se bo tudi jedenkrat z milostivim očesam na revne zapuščene učitelje ozerla.

Vi pa, mili rojaki, možje bistrega uma, kteri nadloge spoznate, opovire razvidite, pomagajte pri stavljanju novega poslopja na narodno domačo podlago! Jednako bučelam, ki sladkoto cvetlic nabirajo, jo v ule nanašajo, delajte tudi vi. Iz nabranih zakladov presadite vednosti v verte domače. Beseda je lepa, teče gladko. Seljan pa želi že hrane slovenske. Zapuščene vabite k viru splošne omike; in hvaležnost vnukov bo — obilno plačilo.

Jakoslav Prifarski.

Nekaj iz „Vesne.“

O novim letu je začel na Dunaju lepoznanski časopis „Vesna“ v českem narečju izhajati. Precej v pervem listu se bere dopis iz Ljubljane, kteriga je neki gospod K. poslal. Ta dopis je splošen pregled in pretres slovenskih spisateljev, posebno pa mladih pesnikov. V uvodu tega sostavka obljubi dopisatelj, da bode s časom dela slovenskih spisateljev bolj natanko pretresal ali kritiziral.

Nas ta misel obhaja, da je kritika vsakimu slovstvu potrebna. Njena imenitna naloga je, zmote spisateljev odkrivati in kaj boljšiga nasvetovati. Ali prav močno se nam dozdeva, da Slovenci še nismo na tisti stopnji, da bi bilo slovenstvu koristno, naše literarne dela prav prav ojstro soditi, in tiste, ki na taki sodbi skoz rešeto smuknejo, satirično zasmehovati in strastno v blato porivati. Morebiti bi bilo bolje, ako bi se kritikarji mladiga slovenskiga slovstva po načelu slavniga spisatelja Ljudevita Vukotinovića ravnali, ki pravi: „Kritika trěba da je zdrava. U literaturi, koja se razvija, ima biti krotka i prijateljska, svigdar učeća, a nikada zlobna i porugivajuća. Lahko je ono, što čověk z velikim trudam stvori, směšno načiniti bez da se tko iz kritike ili (bolje rekuć) iz takvoga pasquilla štagod nauči.“

Ker je ravno unidan g. T., kteriga mi scer visoko častimo in med naj boljše slovenske prozaikarje štejemo, v „Ljubljanskem časniku“ slovenske pesnike na šembrano redko rešeto vergel in jih prav po zlatohruškarsko *) obunkal; bi bilo morebiti dragim slovenskim domorodcem prijetno v tej reči tudi drugi glas zaslišati. Več očí več vidi. Mi čemo toraj taj glas iz „Vesne“ posneti in ga svojim slovenskim bratom podati.

To storiti nas pa tudi to priganja, kar je rešetarju slovenskih pesnikov sem ter tje tudi kaka očitna zmota iz peresa pljusknila. Tako, postavimo, je očividna zmota, da so „dolgočasen govor, okoren jezik, dolgi stavki, posiljeni izrazi in nerodno skovane besede, poglavitne znamnja slovenske proze pred letam 1830.“

Kdor je bral Vodnikovo in Ravniharjevo prozo, komur so v Metelčici natisnjene pisanja znane, ne bo teh besed nikdar podpisal in poterdil. Komur bi se ljubilo omenjene pisarije z resnicoželjnim sercem prebrati, se bo berž ko ne prepričal, da je z Vodnikom tudi slovenski prozi lepša zarja posijala, in da so Vodnik, Ravnihar in veči del pisateljev po pravopisu Metelkovim že pred 1830. letom lepo in gladko prozo pisali. Da je Ravnihar preveč „ivšast,“ je res; tudi to je res, da jo včasih enmalo preveč po gorjansko zarobi, ali pri vsem tem je njegova proza vender večidel praviga slovenskiga duha in skoro skoz in skoz prav gladka in kratkostavkasta. Da pa tudi s „Čbelico“ poprej imenovane znamnja slabe proze niso „zginile,“ nas dolgostavkasti in okorno pisani sostavki, ki smo jih sem ter tje v naj novejših časih brali, živo prepričajo. Tudi nerodno skovanih nam še zdaj ne manjka.

Ravno tako je tudi debela zmota, da g. pretresovavec našiga verliga Majarja menda med slovenske pesnike šteje. Ako bi bil le uvod Majarjeve „pesmarice“ pazno prebral, bi bil gotovo vidil, da Majar ni sam pesem skladal, temuč le stare nabiral.

Tudi to moramo opomniti, da nikakor ne moremo zapopasti, in da nam dozdaj še nihče ni videl pove-

*) Poglej »Ljubljanskiga časnika« broj 71. 72. leta 1850.

dati, zakaj da pretresovavec slovenskih pesnikov v pesniškem diru našiga slavniga Prešerna „nebeškiga pesnika“ imenuje. Marsikdo se je že tej besedi smejal. Mi scer Prešerna kakor pesnika visoko spoštujemo, pa vendar skoro ne verjamemo, da bi se mu bilo kdaj sanjalo, da ga bo kak Slovenec kdaj „nebeškiga pesnika“ imenoval. Ako bi mu bil kdo pred kakimi leti to prerokoval, bi se bil gotovo smehljaje po bradi pomuzal.

(Dalje sledí.)

Nova knjiga.

„Zvezdice“, „posvečene mladeži jugoslavenskoj“ v Gradcu lično natisnjene, je spisal g. Radoslav Razlag, iskreni domorodec, v prijetnem ilirskem jeziku. Navdušena beseda mora slehernega rodoljuba vneti in z gorečo ljubeznijo do mile matere Slave navdati, ktere nebó pisatel s šestnajsterimi svitlimi „zvezdicami“ razsvetuje. Čeravno na glavnem listu bereš:

»Serdca nikak ne dajmo tudjini,
Dužni smo sve davat domovini;
Ova matí nas je odgojila,
Njezin je naš život*) bratjo mila!«

nikar ne misli najti v ti knjižici strastnega napadanja neslovlanstva; g. pisatelj, vès zamaknjen v majko Slavo, razodeva le njeno krasoto, pa odkriva tudi njene — reve. Na strani 107. očitno reče: „Budimo pravedni protiv vsakoga pravednoga tudjenca; jer kto tudje štuje, zna svoje ceniti i ljubiti.“ Ali „Tri su slova**) — pravi pisatel — malašna i drobna, koja budu tebe (mladina) spasiti, ako je podobro uvažiš. Pervo slovo jest: sloga, drugo slovo: sloga, tretje slovo: opet sloga.“ Da bi se pa ti namen dosegel, velí na str. 106, da se je treba učiti jezika slovanskega v vsih narečjih, posebno pa „častite staroslavenščine“. Ker je pa bistri pisatel spoznal, da v pravi uspéh domorodstva je treba vnetja verlih domorodkinj, jih v 9. zvezdici s sladkimi besedami k domoljubnosti iskreno vnema. Poslušajte krasnovite deklice domorodne, kako vam domoljubni rojak ondi med drugem beseduje: „Vam jest ízručen nadepolni sad prave ljubavi; ve imate u mlade grudi detce svoje nežnu čut sladkega rodoljubja usaditi i. t. d.“

V Gradcu, Ljubljani in Zagrebu, menimo da tudi po vsih drugih slovenskih mestih — se dobivajo „zvezdice“, ki jih je spisatel sam založil, po 20 krajc. sr. —r—.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Tominskiga. (Dj.) Gosp. K* v Terstu je unidan želje razodel, de bi se kdo včasih iz Tominskiga oglasil. Rad se udam tem željem. Poznate li Cerkno, veliko vas v globoki dolíni visocih Tominskih hribov blizo Krajnske meje? Ona spada pod sodniško okrožje v Tominu, kamor morajo ljudjé skorej 7 ur dalječ hoditi. Mislite si še naše slabe zlo gerde stezé, po kterih se ni moč peljati, — mislite si sneg pozimi, ki večkrat stezé tako zamete, de ne moremo skorej od hiše do hiše, — mislite si povodnje, ki večkrat vse bervi odnesó — in spoznali boste silno težavo za ljudí, tako dalječ h sodníi íti, de je marsikter raji njemu storjeno krivico poterpel, kakor de bi se bil za 3 dni na pot podal, si peté žulil, denar trosil in domače opravila zanemaril. Zavoljo tega morebiti ni nikjer toliko pregreškov brez kazni ostalo, kakor tukaj, ker se prestopniki niso zatožili. Vse to je nam želje obudilo, de bi v Cerkno lastno sodíjo dobili, in slava ministerstvu! naše želje so bile uslišane. Prišla je komisija, iskat pripravne hiše, — najdla jo je tudi — ali dva gospoda (kterih imena zamolčimo, ker nam ni za osébe, temuč le za reč mar) sta si zoper izbrano hišo zoperstavila!! Če sta mislila, de izvoljena hiša ni za sodíjo, naj bi bila se samo zoper to potegnila, ker kolikor glav, toliko misel, — ali da sta rêkla: de Cerkljani ne potrebujejo sodije, de še v Tminu je preblizo, in de sta nektere kmete clo podhujskala, se ž njima vred zoperstaviti zoper napravo sodije — to zasluži očitno grajo. Vunder je poslednjič pravična reč obveljala; okoli kaplana Močnika se je zbralo nekaj pametnih mož, ki bojo na vso moč pripomogli k sozidanju sodniške hiše. In tako, če Bog da, bomo vunder sodíjo dobili! — Slovenščini se po naših dolínah in naših hribih tudi že začenja zoriti, v učilnici namreč naša mladina dobiva poduk v domačim govoru. Lepa hvala zato g. Ton. Močniku! V zadevah županijskih opravil dobivamo pa od svojiga župana le nemške dopíse. Župan se izgovarja, de se je le nemško učil, de slovensko ne zna pisati, in de mu tudi slovenskih ízrekov manjka. Vémo scer, de je začetek povsod težak, ali nadjamo se, de se bo g. župan vsiga tega kmalo naučil, ker se v Terstu, kakor slišimo, za našo kronovino posebin deželen zakonik v domačim jeziku izdaja in županijem razpošilja. Bog daj, de bi ta zakonik le prav po domače govoril!

Iz Bolca v Primorskim na Koroški meji. (J. K.) Veselite se predrage Novíce, de vam zamorem veselo novico napovedati, de jo bote tudi drugim rodoljubam oznanile, namreč de se je tukaj v Bolcu od perviga prosenca 1851 slovensko-nemško berilno družtvo ustanovilo, tukaj, kjer je poprej več nemšina, kakor slovenšina kraljevala. Gotove vesela prigodba!

Iz Koroškiga. Za gotovo zvémo, de se zapisniki (protokoli) pri sodnijah u Kapli, u Blibergu in u Doberlejvesi tudi v slovenskem jeziku pišejo. Slava ustavoljubnim in ljudomilim uradnikom! Slovenski kmetje jih povsod glasno hvalijo, — in tudi vlada se naj takih služabnikov veselí. (Čb. slov.)

Iz Gradca beremo v 15. listu „Südslav. Zeitung“ kako napčno je, ako sodíje kakoršniga koli človeka za tolmača slovenskiga jezika vzamejo, če le pravi, de slovenski jezik razume. 16. dan p. m. je bila neka slovenska kmetica za pričo k Graškimu deželnimu sodnjištvu poklicana. Ker ni razumela besedice nemško, je bil nek opravnik gruntnih bukev za tolmača poklican. Revež, kako se je terpinčil, in kako je tolmačil!! Besed „rajnš,“ „desetka“ i. t. d. clo razumel ni. In kako ji je prisego iz nemškiga v slovensko prestavil, de se zares Bogú usmili! — Ni ne prazna reč znanje slovenskiga jezika za vradnika na Slovenskim.

Novičar iz Ljubljane.

Kmalo se bojo tudi v Ljubljani odpèrle vrata visoko imenitniga porotniša. 11. dan tega mesca namreč bo začetek očitnih porotnih sodb, to je, sodb po prisežnih možéh ali porotnikih. Pervi hudodelnik bo sojen zavolj uboja, ravno zavolj taciga hudodelstva še 3 drugi, razun teh bo sojena neka nezakonska zavolj umorjeniga otroka, in 1 možk zavolj tatvíne. Med ubijavci bo eden, ki je svojiga očeta ubil. Porotniše je v reduti, v kterim je velika sôba za to nalaš pripravljena. Določeno je, da bodo te sodbe za pervič do 22. dneva t. m. terpele. Začela z nagovoram jih bosta mende predsednik Celjovskiga vikšiga deželniga sodijštva g. baron Buffa, in pa, če generalprokurator g. Ulepič ne bo mogel priti, Ljubl. deržavni pravdnik žl. g. Kaiser. Porotam predsedoval (jih vižal) bo g. vitez

*) Život imenujejo Ilírci, Čehi i. t. d. po staroslovansko »življenje. Pis.

**) Slovo po staroslovansko »beseda«. Pis,

g. vitez Kopini, vikšiga sodijstva svetovavec. Ne dvomimo, da se bo vse po naše govorilo, ako ne bojo sojeni druziga jezika umeli. Ako bi utegnil med porotniki le eden biti, ki bi po naše govoriti ne znal, bi se moglo samo zavolj njega vse govorjenje tolmačiti, tedaj bi bilo skoraj dvakrat toliko opraviti, kot če bi vsi porotniki naš jezik umeli. Naj tega gosp. zagovorniki pri izbiranju porotnikov v nemar ne pusté, ker jim je na voljo dano izmed porotnikov voliti, kteriga koli hočejo. Za zagovornika perviga je c. k. vradija izvolila g. Dr. Kavčiča, slavno znaniga govornika v očitnih zborih, kterimu domača slovenska beseda ravno tako gladko teče kakor nemška, in je sploh mojster govora. — Visoko ministerstvo kmetijstva je kmetijski družbi na storjeno prošnjo zavolj začasniga oprostenja posebno pridnih in izverstnih učencov podkovijske šole v Ljubljani in kmetijskih učilnic po deželi prijazno odgovorilo, de ministerstvo notranjih oprav in vojništva te rečí še niste za gotovo sklenile, de pa je ministerstvo vojništva dovolilo, de naj se takim posebno pridnim učencam berž začasno slovó (Urlaub) dodelí. Z velikim veseljem in hvaležnostjo je sprejela kmetijska družba ta dopis, ki ji upanje dajè, de se bo naprošeno začasno oprostenje dovolilo. — Pretekli pondeljk se je učiteljstvo Ljublj. normalnih šol, peljano od dosedanjiga višjiga ogleda Krajnskih ljudskih šol, gosp. Novaka, poklonilo novo izvoljenimu nadzorniku g. Dr. Močniku. Scer nič posebniga, razun navadniga vzajemniga povzdravljenja, nismo od pomenkov imenovaniga shoda slišali. — Ministerstvo kupčije je na predlog mestniga odbora dovolilo, de se sme v prid Ljubljanskimu cestništvu spet za eno léto na Ljubljanskih mitah (mavtah) od eniga konja pol groša cestníne pobirati. Prošnje za izdajo noviga drobiža v majhnih bankovčkih po 3, 5, 10 in 20 krajc. pa ni dovolilo in je prav storilo; popirja imamo že tako dosti. — Veliko se te dni v Ljubljani govorí od nekiga mojstra tukajšne predivnice, ki so ga o pondeljk zutraj v Latermanovim drevoredu ustreljeniga našli, brez de bi bilo kakošno strelno orodje poleg njega ležalo. Ali velika rana v serce, 4 krogle in smodnik, ki so ga v žepu pri njem našli, in ker je nek pred ta dan si nov samokres (pistolo) kupil — vse to storí verjetno, de se je sam sebe ustrelil, in de je kak memo gredoč lakomen človek samokres sabo pobasal — in se po ti tatvini sumljiviga storil, de se zna misliti, de ga je on ustrelil, ako se strelno orožje pri njem najde. Kako nespametna je taka tatvina!

Novičar iz mnogih krajev.

Vojaški graničarji na Erdeljskim (Siebenbürgen) imajo po cesarskim ukazu od 22. p. m. jenjati, in namesto sedanjih 5 graničarskih polkov (regimentov) se ima osnovati čvetero navadnih ces. pešnih polkov, in pa 1 polk huzarjev. — Ministerstvo vojništva je po novi postavi odkupljenje od vojaškiga stanú zlo polajšalo. — Sliši se, de je ministerstvo uka osnovo novih prenaredb ljudskih šol vsim kronovinskim poglavarjem v pretrès poslalo. — Iz Draždan se sliši, de so se naša in Pruska vlada in pa še 4 druge srednjih kraljestev zedinile o nemških zadevah; druge nemške deržavice pa so tem sklepam nasprotne; ali če se ne vdajo, se bojo k edinosti z vojaško obsèjo zjedinjenih deržav prisilile. — Bere se v mnogih časopisih, de se bodo po sklenjeni pogodbi nemških vlad v Draždanah kmalo deželni zbori v našim cesarstvu skup poklicali. — Ministerstvo kupčijstva dajè spomenico napravljati v dar Angležki kraljici, v kteri bojo opravе (obleke) vsih avstrijanskih narodov krasno malane, in imenitniši narodne pesmi natisnjene. — Iz Ljubljane se bo napravil telegraf čez Krajnj, Teržič, Ljubelj v Celjovec. — Cunje so za papirnice imenitna reč, ali njeni pobirači po deželi niso vselej pošteni ljudjé; torej je ministerstvo ukazalo, de naj župani le ljudem dobriga zaderžanja privolivne liste za pobiranjo in nakupovanje cunj dajejo, kteri listi morajo tudi od kantonskiga poglavarstva podpisani biti. — Diakovarški škof je v veselje prebivavcam svoje škofije ukazal, de naj se po stari navadi v škofijski cerkvi list in evangeli spet v narodskim jeziku pri sv. maši bere. — Po Laškim se klati nek slepár v obleki sv. Frančiška z mnogimi imeni, in se skazuje s ponarejenimi priporočili sv. očeta papeža. — Papeževo staniše (Vatikan) v Rimu ima 8 velicih in 200 manjših stopalic (šteng), 20 dvoríš in 4222 velikih in majnših sob. — Po naznanilu „Agramer Zeit“ je zdej mir v Bosni na Turškim, kjer so bile dolgočasne prekucije; kako dolgo bo po tem to terpelo? — Dr. Smetana, nekdaj vrednik časnika „Union“ je 29. p. m. v Pragi umerl. — V Parizu je vse pri starim; Napoljon si je nov ministeri izvolil, s kterim ni deržavni zbor nič zadovoljin.

Čast, komur čast.

V Polhhovim Gradcu je Janez Oblak iz Lučenj naredil novo turnsko uro, ktera ure in četertinke bije in ure ponovlja (repetira). To delo je tako lično narejeno, de vsakimu, kteri take ure potrebuje, imenovaniga umetnika z dobro vestjo priporočiti smem.

Rihard grof Blagaj.

Pogovori vredništva.

Gosp. Dr. R. v Terstu: Navratilova slovnica (Kurze Sprachlehre u. s. w.) in slovensko berílo je že na prodaj. — Gosp. Vitesl. Ž. v Pragi: Lepa hvala za ravno prejete sostavke. Radi jih bomo uverstili Novicam; le eno prosimo, de bí bili bolj po naše, tudi za proste bravce, zloženi. — Gosp. Jak. V. na Veprincu: Hvala lepa za poslane rečí. — Gosp. M. H. v Gorici: Naji dopisa sta se na poti srečala.

Cena kruha in mesá v Ljubljani mesca svečana.

Cena kruha za ta mesec je kakor je uni mesec bila.

Govéjiga mesá pitanih volov brez doklade funt veljá 11 krajc.
» » vprežnih volov in krav » » $9\frac{1}{2}$ «

Meso po 11 krajc. se prodaja v mesnicah, po $9\frac{1}{2}$ krajc. pa zunej mesnic.

Kdor se po ti ceni in vagi ne ravná in slabeji blago prodaja, bo po obstoječih postavah ojstro kaznovan.

Ljublj. mestna gosposka.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnji	
	1. svečana		27. prosenca	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik pšenice domače	2	20	2	30
1 » » banaške	—	—	2	26
1 » turšice	1	50	1	57
1 » soršice	2	2	2	—
1 » rèží	—	—	1	54
1 » ječmena	—	—	—	—
1 » prosa	1	44	1	50
1 » ajde	1	40	1	50
1 » ovsa	—	—	1	5

V Krajnji: prešiči težki funt 13 kr., srednji 12, lahki 8 in pol kr. Slanina (špeh) v bohih cent 33 do 34 gold.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*